

ENGELSİZ PARKLARIN ERİŞİLEBİLİRLİĞİ: ESKİŞEHİR VE DİYARBAKIR ÖRNEKLERİ

THE ACCESSIBILITY OF BARRIER-FREE PARKS: CASES OF ESKİŞEHİR AND DİYARBAKIR

Dr. Öğr. Üyesi Canan KOÇ¹

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KOÇ²

ÖZ

Çoğunlukla, göz ardı edilen bir grup olan engelliler, erişilebilirlik standartlarının sağlanamaması sebebiyle sınırlandırılmakta, ulaşmak istediklerine ulaşamamakta ve yapmak istedikleri birçok faaliyete ya da aktiviteye katılamamaktadır. Erişilebilirliğin sağlanamaması çok sayıda sorunu beraberinde getirmektedir. Kent ölçeğinden bina ölçeğine kadar tüm alanların erişilebilir olması engelli bireylerin toplumsal katılımını kolaylaştırmaktadır. Engelli bireyler de engelli olmayanlar gibi haklara sahiptir. Kamusal dış mekanlardan biri olan açık yeşil alanlardan yararlanmak da bu haklar arasında sayılmaktadır. Engelsiz parkların ülkemizde giderek yaygınlaşması ile engelli çocuklar ve bireyler için kısmen oyun, dinlenme, eğlenme, gezme olanağı sunulmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Eskişehir ve Diyarbakır'da bulunan engelsiz parkların karşılaştırılması yapılmakta ve erişilebilirlik açısından uygunluğu değerlendirilmektedir. Engelsiz parkların farklı engel gruplarına hizmet edecek nitelikte olması ve engelli çocukların diğer çocuklar ile birlikte oyun oynamalarına olanak verecek şekilde düzenlenmesi gereklidir. Ülke genelinde engelli sayısı ve nüfusu dikkate alan yeterli büyüklükte engelsiz parklara ihtiyaç duyulmaktadır. "Herkes için tasarım" prensibi açık ve yeşil alanlar başta olmak üzere tüm alanlarda yaygınlaştırılmalıdır. Böylelikle engelsiz parkların erişilebilirliği sağlanarak engelli bireylerin yaşam kalitesi artırılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelsiz Park, Engelli Parkı, Engelsiz Yaşam Parkı, Erişilebilirlik.

JEL Sınıflandırma Kodları: I14, K38, R14, R52.

ABSTRACT

Disabled people, a group that is often ignored, are restricted due to lack of accessibility standards, and cannot reach what they want to achieve and cannot participate in many activities they want to do. Lack of accessibility brings along various problems. Accessibility of all areas from urban scale to the building scale facilitates social participation of individuals with disabilities. People with disabilities have rights just like those who are not disabled. Benefiting from open green spaces, which is one of the public outdoor spaces, is also considered among these rights. With the increasing widespread use of barrier-free parks in our country, children and individuals with disabilities are partially offered to play, rest and have fun. In this context, the study compares the barrier-free parks in Eskişehir and Diyarbakır, and evaluates their suitability in terms of accessibility. Barrier-free parks should be qualified to serve different disability groups and should be designed to allow disabled children to play with other children. There is a need for sufficiently large barrier-free parks, taking into account the number and population of disabled people. The principle of "design for all" should be extended to all areas, especially open and green areas. Thus, the quality of life of disabled individuals will be improved by ensuring the accessibility of barrier-free parks.

Keywords: Barrier-free Parks, Parks for Disabled People, Barrier-Free Life Parks, Accessibility.

JEL Classification Codes: I14, K38, R14, R52.

¹ Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, canan.koca@dicle.edu.tr

² Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Park ve Bahçe Bitkileri Bölümü, ahmetkoc0625@hotmail.com

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

In cases where accessibility cannot be achieved in cities, living conditions of disabled individuals are limited and their access to many elements they need is restricted. The lack of accessibility in urban open spaces and public buildings and especially the transportation system, creates various problems. Spatial and social limitations complicate the lives of disabled people and negatively affect their socio-cultural and economic lives. The rights of persons with disabilities are determined in the Constitution, as well as in many laws and regulations. Various arrangements are required indoors and outdoors areas in order to increase the social participation of the disabled. While the design of open green areas suitable for the disabled does not pose a problem for the people are not disabled, it facilitates the lives of disabled individuals, strengthens their social relations, and provides psychological relaxation. Parks that form the basis of open green areas are generally classified as playgrounds, neighborhood parks, district parks and city parks. Recently, park areas called as barrier-free park or parks for disabled are becoming widespread in our country. It is aimed to ensure that disabled children benefit from the play elements and to meet the recreational needs of adults with the barrier-free parks, which are the size of a neighborhood park or a district park. Barrier-free parks should be qualified to serve different disability groups and should be designed to allow disabled children to play with other children. The aim of the study is to reveal the accessibility of barrier-free parks. According to the Disabled Friendly Provinces Ranking, barrier-free parks in Eskişehir which is in the 6th place and in Diyarbakır which is in the 70th place, have been examined and compared.

Design/methodology/approach:

In the study, one barrier-free park in Eskişehir and two barrier-free parks in Diyarbakır were evaluated. The "Disabled Friendly Provinces Ranking Study" conducted by Eliöz et al. in 2017 has been effective in the selection of these cities. Isparta is the best city for disabled people in Turkey according to the Disabled Friendly Provinces Ranking Study. According to the Disabled Friendly Provinces Ranking, Eskişehir is 6th with 46.61 overall score and Diyarbakır is 70th with 27.48 overall score. In the study, by comparing the parks for the disabled in two provinces, the relationship between the characteristics of these parks and whether they are disabled friendly or not was revealed. Although the construction of barrier-free parks is widespread in provinces, the existence of one or two barrier-free parks throughout the city are not sufficient for the disabled population. While determining the accessibility framework of barrier-free parks in the study, Accessibility Monitoring and Inspection Regulation (2013), TS 12576 (1999) Urban Roads - Structural Preventive And Sign Design Criteria on Accessibility in Sidewalks and Pedestrian Crossings and TS ISO 23599 (2012) Assistive Products For Blind and Vision Impaired Persons - Tactile Walking Surface Indicators and national and international literature were used.

Findings:

Within the scope of the study, the criteria required for barrier-free design are discussed first. After assessed barrier-free parks practices in Turkey, Eskişehir and Diyarbakır samples are evaluated. Odunpazarı Municipality Barrier-Free Park opened in 2013 in Eskişehir and Bağcılar District Barrier-Free Life Park opened in 2018 and Bağlar Municipality Barrier-Free Life Park opened in 2012 in Diyarbakır have been studied. Regulations that should be in barrier-free parks are explained under the headings of "walking paths, ramps and stairs, children's playgrounds, sports areas, sitting elements and tables, resting pockets, signs, water element, dustbins, lighting, planting and structures in the park area". Barrier-free parks in Eskişehir and Diyarbakır were examined within this framework and it was determined that they had similar problems.

Conclusion and Discussion:

Barrier-free parks, which have become increasingly widespread in our country, have similar characteristics. Generally, these parks, which are shaped around the barrier-free children's playground, include urban furniture and the arrangements in walking paths, are designed without considering different disability groups, and various solutions are produced for the physically disabled. It is important to consider the barrier-free parks as a whole with open green areas without being labeled and to be designed so that they can play with other children. However, while equipment or regulations to be used by disabled children are lacked in many parks, some park areas restrict disabled and non-disabled children playing together. In the study, it was seen that the barrier-free parking practices in Eskişehir and Diyarbakır are not much different from each other. In general, the width of the walkways is sufficient, the curb ramp arrangements are incorrect. There are errors where the tactile surfaces. Seating elements and tables do not contain special designs for disabled individuals, but wheelchair users can approach them. The rest pockets are resolved by the spaces between the benches on the walkways. Planting does not constitute an obstacle. The dustbin, lighting, and positioning of signs were generally in the right place. Disabled children's playgrounds are available. Diyarbakır Bağcılar District Barrier-Free Life Park, which is larger than the other two parks, is better than the others in terms of including arrangements such as children's playgrounds and sports fields for disabled and non-disabled individuals. However, in this park, there is no tactile surface application that enables the visually impaired to walk around comfortably. The wc and café in accordance with the standards can be seen in the Bağcılar District Barrier-Free Life Park. As a result, Diyarbakır Bağcılar District Barrier-Free Life Park is more accessible than others in terms of design criteria, despite its deficiencies. The design form of Diyarbakır Bağlar Municipality Barrier-Free Life Park, which includes two facing wheelchairs, has restricted accessibility. The criteria for being a disabled-friendly province have not been effective in the design of barrier-free parks.

1. GİRİŞ

Engelli bireylerin özellikleri ile uyumlu olmayan fiziki mekânların varlığı, engellilerin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel ihtiyaçlarına erişimi önleyen önemli bir sorundur. Kentlerde erişilebilirliğin sağlanmadığı durumlarda engelli bireylerin yaşam koşulları sınırlandırılmakta ve ihtiyaç duydukları birçok unsura ulaşmaları kısıtlanmaktadır. Ulaşım sistemi başta olmak üzere kentsel açık alanlar ve kamusal binalarda erişilebilirliğin olmaması çeşitli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Mekânsal ve toplumsal sınırlılıklar engellilerin hayatlarını zorlaştırmakta, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Toplum hayatına katılımda yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek engelliler için büyük önem taşımaktadır (BÖDB, 2011; Çelik vd., 2015). Engelli bireylerin hakları Anayasa ile birlikte çok sayıda yasa ve yönetmelikte belirlenmiştir. Engelli olmayanlarla aynı şartlarda yaşama hakkına sahip olan engelli bireylerin sınırlılık hallerinin tamamen ya da kısmen ortadan kalkması “herkes için erişilebilirlik” düzenlemelerinin uygulanması ile mümkün olmaktadır.

Toplumsal hayata tam, eşit ve etkin katılım için yapılabilecek çevreye ve kamu kullanımına açık tüm yerlere bağımsız ve güvenli olarak erişilebilirlik ve kullanabilmek gereklidir (Henden Şolt, 2019). Tüm kullanıcıların kentsel mekânı güvenli ve bağımsız kullanımını kolaylaştıran bir unsur olan erişilebilirlik, genellikle insanların belirli bir varış noktasına ulaşmak için yapmaları gereken mesafe, zaman tüketimi ve harcamalarla ölçülen çaba düzeyi şeklinde tanımlanmaktadır (Burton ve Mitchell, 2006; Henden Şolt, 2019, Song vd., 2019). Diğer bir ifadeyle erişilebilirlik, engellilerin fiziksel çevreye, ulaşım sistemine, kamuya açık tesis ve hizmetler ile bilgi ve iletişim teknolojilerine toplumun diğer üyeleri ile eşit şekilde erişebilmeleridir (Ören, 2015). Dünya Sağlık Örgütü ise erişilebilirliği, “bir şeye veya birine ulaşma, anlama veya yaklaşma yeteneği” olarak tanımlamaktadır (WHO, 2011; Erten ve Aktel, 2020).

1985 yılında Amerikalı Mimar Ronald L. Mace tarafından ortaya konan evrensel tasarım kavramı engellilere yönelik tasarımda önemli bir adım olmuştur. Ronald L. Mace evrensel tasarımı; “ürünlerin ve çevrenin, her yaşta ve her yeterlilik seviyesinden mümkün olan en fazla insan tarafından kullanılabilir olacak biçimde tasarlanması” şeklinde tanımlanmıştır (D’souza, 2004; Kuter ve Erciyeç Çapraz, 2020). Günümüzde ise engelliler için tasarım çalışmaları genellikle “dezavantajlı gruplar için tasarım, kapsayıcı tasarım, engelsiz tasarım, herkes için tasarım, herkes için erişilebilirlik” gibi kavramlar kapsamında ele alınmaktadır.

Engellilerin toplumsal yaşama katılımlarının sağlanması, içinde buldukları durumun iyileştirilerek fiziksel çevrede sağlıklı bireylerle birlikte yaşayabilmeleri gerekmektedir (Bekiroğlu, 2002; Çelik vd., 2015). Bunun için iç ve dış mekânlarda çeşitli düzenlemeler önem taşımaktadır. Kentsel ölçekte erişilebilirlik çalışmaları; açık alanlara ve binalara erişilebilirlik (konutlar, alışveriş ve iş merkezleri, eğitim ve sağlık mekanları), ulaşımında erişilebilirlik (toplu taşıma araçları, demiryolları, metro ve otobüs işletmeleri, hava ulaşımı, vb.), hizmetlere erişilebilirlik (sağlık ve eğitim uygulamaları, istihdam, adalet, kültürel yaşam, spor faaliyetleri, dinlenme, boş zaman aktiviteleri, siyasal ve toplumsal yaşam), bilgi ve iletişim teknolojilerine erişilebilirlik (e-devlet uygulamaları, internet teknolojileri ve sanal kütüphanelere erişim) gibi başlıklar çerçevesinde irdelenmektedir (Mamatoğlu, 2015). Özellikle kamusal alanlarda erişilebilirliğin sağlanması toplumsal katılımı artırmaktadır. Açık yeşil alanların engellilere uygun tasarımı engelsiz birey için sorun oluşturmazken, engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmakta, sosyal ilişkilerini güçlendirmekte, psikolojik olarak rahatlama sağlanmaktadır. Açık yeşil alanların temelini oluşturan parklar genel olarak çocuk parkları, mahalle parkları, semt parkları ve kent parkları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Son dönemde ülkemizde engelsiz park ya da engelli parkı olarak adlandırılan park alanları giderek yaygınlaşmaktadır. Mahalle parkı ya da semt parkı büyüklüğünde olan engelsiz parklar ile engelli çocukların oyun elemanlarından yararlanmasını sağlamak ve yetişkinlerin rekreasyon ihtiyaçlarını gidermek amaçlanmaktadır.

“Engelsiz park tasarımlarının, kullanıcılara katılabilecekleri değişik aktiviteler sağlamanın yanı sıra tüm kullanıcılar için ulaşılabilir, erişilebilir, güvenli, bakımlı, rahat, konforlu, çekici ve bütün duyuları ile hissedilebilir nitelikte olması önemlidir. Engelsiz park tasarımının temeli, park alanlarında mekânsal kullanım çeşitliliği ve bu mekânlarda kullanılan ürünlerin niteliğini kapsamaktadır. Tasarım açısından engelli bireylerin gereksinimleri, engelli olmayanlarla benzer olmakla birlikte bazı özel düzenlemeler gerektirmektedir”(Çelik vd., 2015). Engelsiz parkların farklı gruplarına hizmet edecek nitelikte olması ve engelli çocukların diğer çocuklar ile birlikte oyun oynamaları için uygun olacak şekilde düzenlenmesi gereklidir. Özellikle fiziksel yetersizliği bulunan çocukların diğer çocuklar ile birlikte oyun oynamalarına olanak veren tasarımlara yer verilmelidir (Uslu, 2008). Çalışmada engelsiz parkların erişilebilirliği üzerine araştırma yapılmıştır. Engelli Dostu İller Sıralamasına göre, 6. sırada olan Eskişehir ile 70. sırada yer alan Diyarbakır’daki engelsiz parklar incelenerek karşılaştırılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Literatürde daha çok rekreasyon alanları, kamusal dış mekanlar, açık ve yeşil alanların erişilebilirliğine ya da engelliler için uygunluğuna ilişkin çalışmalar bulunmasına rağmen engelsiz parkların erişilebilirliğini konu alan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Şen ve Öksüz, 2016'da yaptıkları çalışmada Ankara'da bulunan, belediyelerin internet sitelerinde engellilerin kullanımı için tasarlandığı belirtilen beş parkın engelli çocukların kullanımına uygunluğunu değerlendirmişlerdir (Şen ve Öksüz, 2016). Engelsiz parklarla ilgili çalışmaların az sayıda olmasına bağlı olarak çalışmada Eskişehir'de bir adet, Diyarbakır'da ise iki adet engelsiz park değerlendirilmiştir. Bu kentlerin seçilmesinde Eliöz ve diğerlerinin 2017'de yapmış oldukları "Engelli Dostu İller Sıralaması Çalışması" etkili olmuştur. Engelli Dostu İller Sıralaması Çalışması'nda sağlık kategorisinde 10, ekonomi kategorisinde 4, eğitim kategorisinde 5 ve yaşam kalitesi kategorisinde 11 olmak üzere toplamda 30 gösterge kullanılarak Türkiye'deki tüm illerin bu kategorilerdeki puanları hesaplanmış ve engelli dostu iller sıralanmıştır. "Göstergelerde ağırlıklar engelliler ile direk alakaları olmaları durumuna göre belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre: sağlıkta 2, ekonomide 2, eğitimde 1 ve yaşam kalitesinde 3 gösterge engelliler ile doğrudan ilgili olduğundan daha fazla ağırlıkla değerlendirilmiştir" (Eliöz vd., 2017). "Sağlık, ekonomi, eğitim ve yaşam kalitesi kategorilerinin sonuçlarının toplanması ile oluşturulan Engelli Dostu İller Sıralamasına göre Isparta engelli bireylerin Türkiye'de en iyi avantaja sahip oldukları il olarak belirlenmiştir. Isparta'yı sırasıyla Ankara, Bolu, İstanbul ve Yalova takip etmektedir. İlk on ilin ağırlığı Marmara Bölgesinde ve bu bölgeye yakın illerde dir. Son 10 ile bakıldığında Doğu ve Güneydoğu illerinden oluştuğu görülmektedir" (Eliöz vd., 2017).

Engelli Dostu İller Sıralamasına göre Eskişehir 46.61 genel toplam puanı ile 6.sırada, Diyarbakır ise 27.48 genel toplam puanı ile 70.sırada yer almaktadır (Eliöz vd., 2017). Çalışmada iki ildeki engellilere yönelik parklar karşılaştırılarak, bu parklardaki özelliklerin engelli dostu olup olmama durumu ile ilişkisi ortaya konmuştur. Engelli dostu iller sıralamasına göre ilk sırada olan Isparta yerine Eskişehir'in, son sırada olan Muş yerine Diyarbakır'ın seçilmesinde öncelikle bu iki ilin büyükşehir olması ve nüfuslarının fazlalığı etkili olmuştur. 2020 yılı nüfus verilerine göre Isparta'da 440.304, Eskişehir'de 888.828, Muş'ta 411.117, Diyarbakır'da ise 1.783.431 kişi yaşamaktadır (Nüfusu, 2021). Eskişehir ve Diyarbakır diğer iki ile kıyasla daha fazla nüfusu barındırmakta olup, bu iki kent eğitim, sağlık, sosyo-kültürel tesisler, alışveriş merkezi ya da çarşı gibi sosyal donatı alanları ile çevredeki il ve ilçelere hizmet etmektedir. Tarihi, kültürel ve doğal değerleri de bu kentleri turistik açıdan ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla, diğer iki ile göre Eskişehir ve Diyarbakır'ın hinterlandının daha geniş olması nüfus hareketliliğini ve buna bağlı olarak rekreasyonel alanlara olan gereksinimi artırmaktadır.

Ülkemizdeki engelli verilerine ilişkin güncel ve doğru sayılara ulaşmak kolay olmamaktadır. 2011 yılı Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre, Diyarbakır'daki engelli oranı % 7.86 - 9.10 arasında, Eskişehir'deki engelli oranı ise % 4.33-6.36 arasındadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020). Bu oranlara göre 2020 yılında Diyarbakır'da yaklaşık 15.123, Eskişehir'de ise 4.750 kişi engelli nüfus yaşamaktadır. Açık ve yeşil alanlar içinde engellilerin gereksinimleri düşünülerek, tasarım ve uygulamalarda erişilebilirlik düzenlemelerine yer verilmesi bu kentleri ziyaret edenler ve yaşayanlar açısından faydalı olmaktadır. Her ne kadar engelsiz park yapımı illerde yaygınlaşsa da kent bütününde bir ya da iki engelsiz parkın oluşu bu rakamlar için yeterli görünmemektedir. Bu bağlamda incelenen engelsiz parkların erişilebilirlik durumlarının değerlendirilmesi ve "engelli dostu il olma" durumu ile ilişkilendirilmesi, çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmada engelsiz parkların erişilebilirlik çerçevesini belirlerken Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği (2013), 1999 yılında hazırlanan TS 12576 Şehir içi yollar - Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik İçin Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları ve 2012 yılında çıkarılan TS İSO 23599 sayılı Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller - Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri standartları ile ulusal ve uluslara arası literatürden yararlanılmıştır.

Çalışma kapsamında, Eskişehir'de Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı, Diyarbakır'da ise Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı ile Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkları yerinde gözlem ve fotoğraflama teknikleri kullanılarak detaylı olarak incelenmekte ve literatür doğrultusunda belirlenen engelsiz park tasarım kriterlerine uygunluğu irdelenmektedir.

3. ENGELSİZ PARK TASARIMI VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALAR

Çalışmanın bu bölümünde engelsiz park tasarımı için gerekli olan kriterler ele alınarak, Türkiye'deki engelsiz park uygulamaları değerlendirilmektedir.

3.1. Engelsiz Park Tasarım Kriterleri

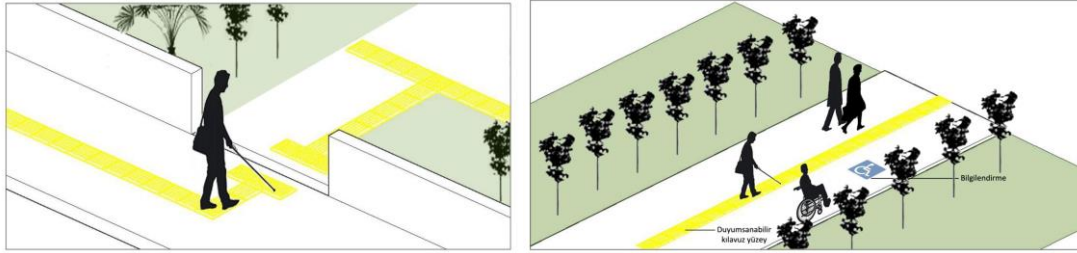
Engelsiz parklar, genel anlamıyla engelli ve engelli olmayan bireylerin bir arada olmasına imkân tanıyan, standartlara uygun olarak tasarlanmış, erişilebilirliği sağlayan park alanlarını ifade etmektedir. Peyzaj elemanlarının farklı engel gruplarının kullanımına uygun olması, rahat ve konforlu dolaşımın sağlanması engelsiz parkların amaçları arasında sayılmaktadır.

Engelsiz parklarda olması gereken düzenlemelere ilişkin kriterler “yürüyüş yolu, rampa ve merdivenler, çocuk oyun alanları, spor alanları, oturma elemanları ve masalar, dinlenme cepler, işaret ve levhalar, su ögesi, çöp kovalar, aydınlatma, bitkilendirme ve park alanı içindeki yapılar” başlıkları altında detaylı olarak açıklanmaktadır.

• Yürüyüş yolu, rampa ve merdivenler

Engelsiz park alanlarındaki ulaşım düzenlemelerinin park çevresi ile birlikte düşünülmesi erişilebilirlik açısından önemlidir. Parkların büyüklükleri hizmet ettikleri nüfus ile doğru orantılıdır. Sadece yakın çevrede yaşayan nüfusla sınırlı kalmayıp daha büyük alanlara hizmet eden semt ya da kent parklarındaki ulaşım düzenlemesinde toplu taşıma araçlarının da engellilere uygunluğu erişilebilirlik açısından avantaj sağlamaktadır. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahatlıkla binebildiği düzenlemelere sahip araçlarda sesli ve görsel uyarıların bulunması görme ve işitme engellilerin ulaşımını da kolaylaştırmaktadır. Park çevresinde ve park içinde yaya yollarında kılavuz iz bulunması, yaya yolu genişliği ve yüksekliği ile rampa düzenlemelerinin standartlara uygun olması engellilerin rahat dolaşımını sağlamaktadır.

Şekil 1. Kılavuz İz Düzenlemeleri

Kaynak: (Çukurova Gelişim Derneği, 2013).

TS 12576'ya göre yürüyüş yolları ve kaldırımların genişliği kullanım yoğunluğuna bağlı olarak boyutlandırılmalı ve tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımı en az net 150 cm olmalıdır. Yürüyüş yollarının eğimi % 2 olabilirken rampaların eğimi en çok % 5 olabilir (Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler El Kitabı, 2011). Park alanlarında mümkün olduğu kadar merdiven yerine rampa kullanılmalıdır. Rampa genişliği en az 90 cm olmalıdır. Rampa kenarındaki küpeşeler, rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir. 20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017).

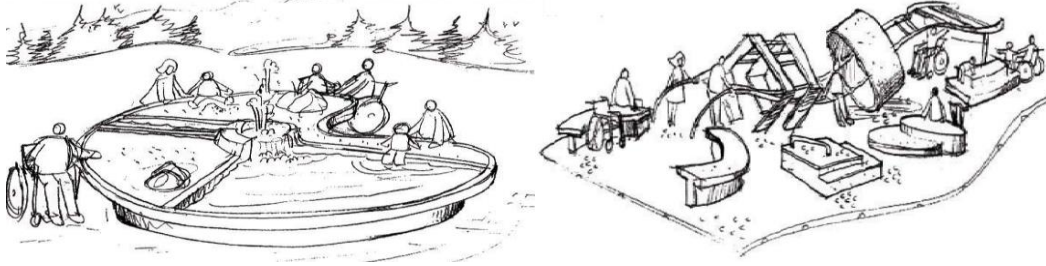
Merdiven yapılması halinde yükseklik ve genişlikleri standartlara uygun olmalıdır (Çelik vd., 2015). Maksimum rıht yüksekliği 15 cm olmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017). “Park içi yollar, rampa ve merdivenler dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı ve her tür hava koşulunda tehlikesizce kullanılabilir. Yüzey kaplamasında iklimsel koşullar düşünülmesi, kullanım yoğunluğu dikkate alınmak koşulu ile pürüzlü, kaymaz, yürürken ses çıkaran nitelikte malzeme seçilmelidir” (Çelik vd., 2015). Konforlu geçişlere yardımcı olmak için yaya yolu boyunca korkuluklar, kılavuzlar ve dinlenme alanları peyzaj düzenlemelerinde gereklidir (Evans vd., 1993) Yürüyüş yollarında renk ve dokulardaki zıtlıklar bank kenarlarına ve diğer tökezlenme tehlikelerine karşı uyarı görevi görmektedir. Ayrıca, sürekliliği olan şerit renkleri bir alandan diğer ilgili geçişlerde ziyaretçilere yol gösterir (Evans vd., 1993).

• Çocuk oyun alanları

Parklarda bulunan çocuk oyun alanlarında engelli olan çocuklar ile engelli olmayan çocukların bir arada oynayacağı şekilde düzenlenmesi ve ötekileştirmenin önlenmesi, engelli çocukların toplumsal katılımında faydalı olmaktadır. Aynı zamanda oyun alanlarının farklı engel gruplarına hizmet etmesi, daha çok sayıda engelli çocuğun bu imkânlardan yararlanmasını sağlamaktadır. Çocuk oyun alanlarında basamaklardan kaçınılmalı ya da bunlar rampalarla desteklenmelidir. “Oyun ekipmanları tekerlekli sandalye için özel salıncaklar ve oyun alanına girilebilmesi için özel rampalı girişleri içermelidir. Oyun ekipmanları arasındaki mesafe çocukların bir birinden

Şekil 3. Kum ve Su Masası

Kaynak: (Evans vd., 1993).

“Çocukların benzer yaş grubundaki diğer çocuklar ile birlikte oyun oynaması, sosyal ve psikolojik gelişim açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, çocuk oyun alanları yaş gruplarına göre ayrılmalıdır. Genel olarak; okul öncesi (0-5 yaş grubu), okul çağı (5-12 yaş grubu) ve 12 yaş üstü genç gruplar olmak üzere ayırım yapılmalıdır” (Uslu, 2008). 0-6 yaş grubu çocukların ve engelli çocukların ebeveynleri ile park alanına geleceği dikkate alınarak, onlar için de oturma dinlenme alanlarına yer verilmelidir (Çelik vd., 2015). “Tüm oyun elemanları ve zemin kaplaması olarak kullanılacak olan malzemenin, düşme, çarpma halinde yaralanmaları engellemek üzere yumuşak, doğal ve kesinlikle statik elektriklenmenin olmayacağı malzemeden olması gerekir. Bunlar; ahşap, ahşap talaşı, kum, doğal kauçuk gibi malzemeler olabilir. Oyun grupları ve donatı elemanlarında sürekli ve düzenli bakım yapılmalıdır” (Çelik vd., 2015)

• Spor alanları

Spora yönelik donatı elemanlarında tutma, bükme, çekme faaliyetlerine yönelik farklı el ölçülerine uygun olarak çeşitlilik sağlanmalıdır (Çelik vd., 2015). Zemin kaplamaları kaymaz ve tehlike oluşturmayacak nitelikte olmalıdır. Spor aletleri arasında tekerlekli sandalye kullanıcıları düşünülerek gerekli açıklıklar bırakılmalıdır.

Şekil 4. Engelli Bireylerin Kullanımına Uygun Tasarlanmış Spora Yönelik Donatı Elemanlarından Örnekler

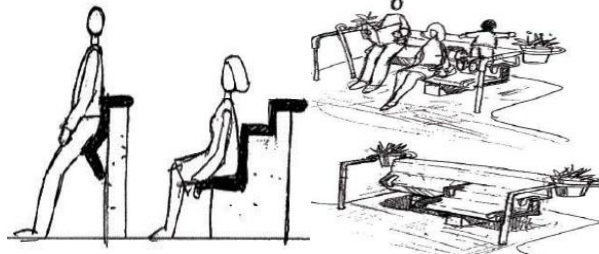

Kaynak: (Çelik vd., 2015).

• Oturma elemanları ve masalar

Oturma elemanları sosyal iletişim açısından önemli bir unsur olup, geçici dinlenme, yeme-içme, gözlem ve konuşma amaçlı kullanılmaktadır. Fiziksel engelliler için banka ulaşım, daha rahat oturma yeri ve daha iyi yaslanma yerleri önemlidir (Evans vd., 1993). Oturma elemanlarında kolay oturup kalkmayı sağlayan sırt ve kol dayama bölümleri bulunmalıdır (Özdemir, 2017). “Oturma bankaları 100 m-200 m gibi düzenli aralıklarla yerleştirilmeli, oturma bankasının yanında tekerlekli sandalyeler için 120 cm’lik alan bırakılmalı, bankın zeminden yüksekliği 45 cm, sırt yaslama yerinin yüksekliği 70 cm olmalıdır” (Kuter ve Çakmak, 2017). Oturup kalkmada zorluk çekenler için yarım oturma yerlerine tasarımda yer vermek doğru bir karar olmaktadır (Evans vd., 1993).

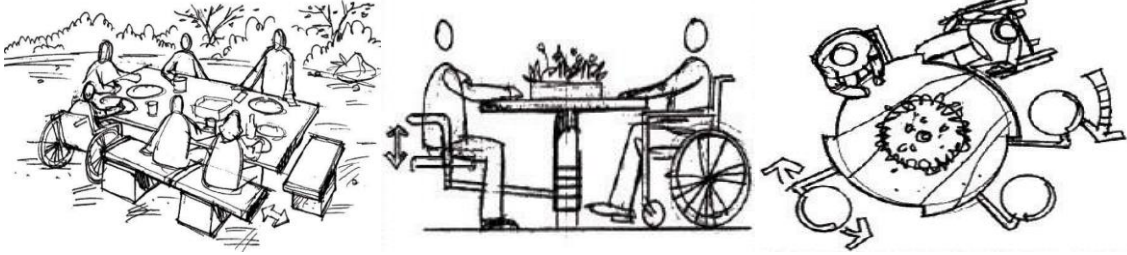
Şekil 5. Yarı Oturma Yerleri

Kaynak: (Evans vd., 1993).

Sürgülü oturma elemanları da tekerlekli sandalye kullanıcılarına yer açmak amacıyla kullanıldığında konfor sağlamaktadır. Bu sürgülü özellik bankın arkasına ya da altına ray koyulması ile mümkün olmaktadır ve oturma yerleri her iki yöne hareket ettirilerek açık alan oluşturulmaktadır (Evans vd., 1993).

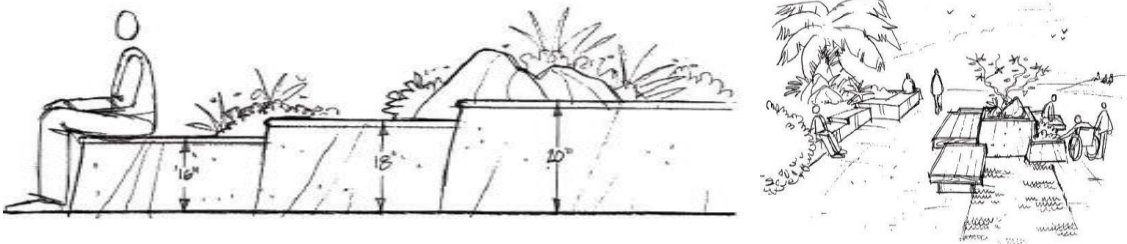
Şekil 6. Sürgülü Oturma Yeri

Kaynak: (Evans vd., 1993).

Yapılan araştırmalar oturma elemanlarında çeşitli yüksekliklere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Yükseklik seçeneklerinin olması çevreyi herkes için daha kullanışlı hale getirmektedir (Evans vd., 1993).

Şekil 7. Farklı Yükseklikteki Oturma Elemanları

Kaynak: (Evans vd., 1993).

Açık mekân mobilyaları keskin ve çıkıntılı kenarlarından arındırılmış olmalıdır. Masaların altına tekerlekli sandalyenin yanaşabilmesi için gerekli açıklık bırakılmalıdır. “Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği 75 cm ile 90 cm arasında olmalı, bütün yönlerden tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için masanın altındaki minimum derinlik 60 cm olmalıdır” (Kuter ve Çakmak, 2017).

Şekil 8. Tekerlekli Sandalye Kullanıcısı İçin Uygun Piknik Masası Örnekleri

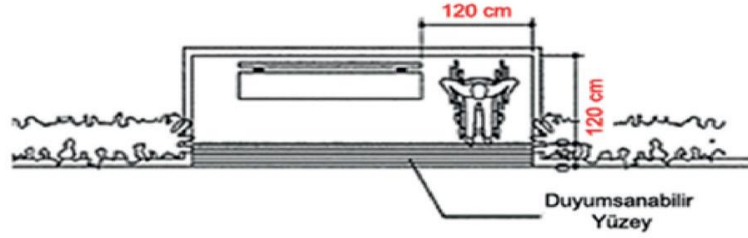
Kaynak: (Pinterest, 2021).

• Dinlenme cepleri

Parklar içindeki ana yol boyunca her 100 m’de bir ve yaya akımına engel olmayacak şekilde engelliler dâhil tüm yayaların kullanabileceği dinlenme cepleri tasarlanmalıdır. Park alanları içerisindeki dinlenme ceplerinin detaylandırılmasında engelli kişilerin kullanımına uygun olması çok önemlidir (Çelik vd., 2015).

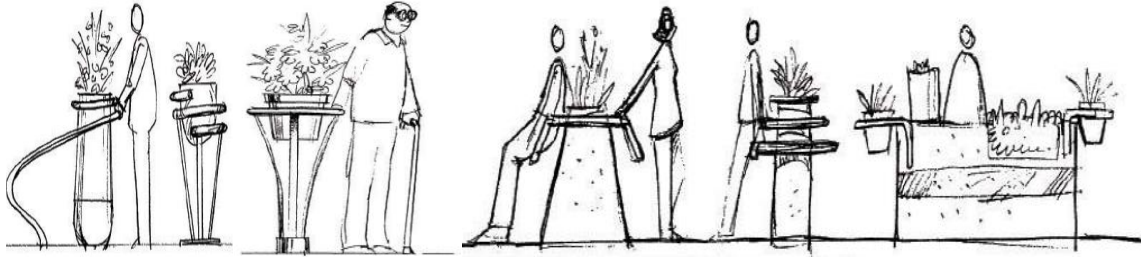
Şekil 9. Dinlenme Ceplerinde Standartlar

Kaynak: (Çelik vd., 2015).

Engelli ve yaşlı bireylerin dinlenmesi amacıyla bitki tarhları ya da saksıların etrafında tutunma barı kullanarak destek ve dayanma imkanı sunmak mümkündür (Evans vd., 1993).

Şekil 10. Bitkilerin Etrafında Tutunma Barı Kullanımı

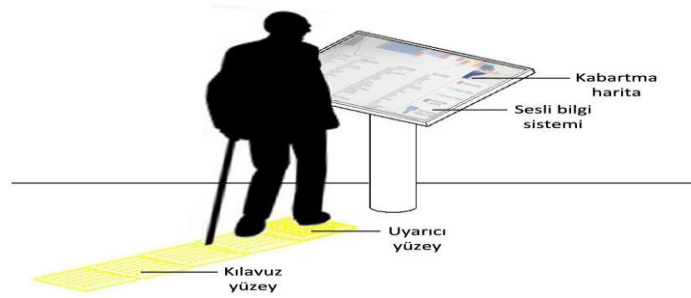

Kaynak: (Evans vd., 1993).

• İşaret ve levhalar

Farklı engel gruplarına hizmet etmesi açısından işaret ve levhalarda renk, doku, koku ve ses gibi uyaranların kullanılması önem taşımaktadır. Görme engelli insanlar için alanın girişinde dokunma yoluyla okunabilen ve park içinde bağımsız ve tehlikesiz bir şekilde hareket edebilmelerine imkân tanıyan yönlendirme panoları yer almalıdır (Özdemir, 2017). Kabartmalı haritalar ve sesli bilgilendirme panolarının bulunması rotanın bulunmasında yararlı olmaktadır.

Şekil 11. Bilgilendirme Panosu

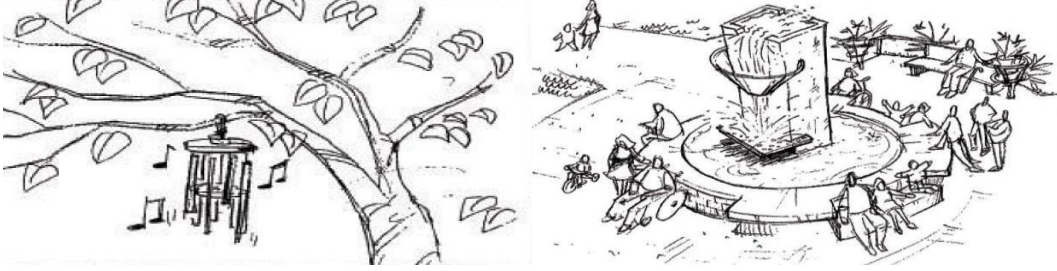

Kaynak: (Çukurova Gelişim Derneği, 2013).

İşaretler basit, kolay anlaşılabilir, açık sembollü, uzaktan görülebilir ve yönlendirici olmalıdır (Çelik vd., 2015). İşaret ve levhalardaki harf tipleri ve büyüklükleri, kişilerin okuyabileceği ölçüde düzenlenmelidir (Evans vd., 1993). Engellilerin geçişini engellemeyecek şekilde konumlandırılmalı, baş kurtarma mesafesi 220 cm’den yüksek

olmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017). Kalıcı veya geçici görme engelli olan kişiler için ses, ilk yönlendirme sağlayan işaretlerdendir. Sesler ve güzel koku, görme engelliler için mekâna ait yönlendirme sağlamaktadır. Yaya yollarında yeteri kadar yükseklikte ve yakınlıkta olan ıtrılı bilgilerin yer alması görme engellinin rotasını bulmasını kolaylaştırır (Evans vd., 1993). Benzer şekilde su sesi, çan sesi ve rüzgarla çalışan diğer materyaller, yönlendirmede kişilere yardımcı olur (Evans vd., 1993).

Şekil 12. Rüzgar Çanı ve Su Ögesi

Kaynak: (Evans vd., 1993).

• Su ögesi

“Peyzajda su kullanımı ile odak noktası oluşturulmakta, mekân tanımlanmakta, hatırlatıcı ve akılda kalıcı olmaktadır. Böylece engelli bireyler için yön bulmada kolaylık sağlanabilecektir. Park alanlarındaki havuzlarda güvenlik önlemleri alınması koşulu ile suya erişim tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun olmalıdır” (Çelik vd., 2015). Havuz, gölet gibi su öğelerinin yanı sıra çeşme de parklarda sıklıkla karşılaştığımız kent mobilyalarından biridir. Çeşmeler tekerlekli sandalye kullanıcıları için 85 cm yükseklikte olmalı ya da esnek çeşmeler tercih edilerek boyu ayarlanabilir olmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017). Bu tür çeşmelerde tekerlekli sandalye kullanıcıları oturur pozisyonda rahatlıkla çeşmeyi kullanabilmekte, düğmeye basıldığında su akmaktadır.

Şekil 13. Çeşme

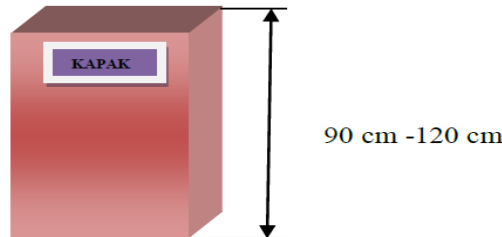

Kaynak: (Pinterest, 2021, Evans vd., 1993).

• Çöp kovaları

Çöp kutuları, yaya kaldırım kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklıkta monte edilmeli ve yüksekliği en az 90 cm, en çok 120 cm olmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017). Bu öğeler yol genişliği ve hareket alanını daraltmamalı, engellilerin geçişini engellememelidir. Tehlike oluşturmayacak malzemeden yapılmalı; kapaklı ise kapak, tek elle kullanılabilir. Kutular zıt renklere boyanmalı veya üzerlerinde farklı renklerde şeritler bulunmalıdır (Ören, 2015).

Şekil 14. Çöp Kutularında Olması Gereken Ölçüler

Kaynak: (Ören, 2015).

- **Aydınlatma**

Yetersiz gece aydınlatmasının olduğu yerlerde, yaya yolu boyunca ışıklandırma yapılmalıdır (Evans vd., 1993). Yan yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili en az 90 cm genişliğinde, 230 cm yüksekliğinde olmalıdır (Kuter ve Çakmak, 2017).

- **Bitkilendirme**

Peyzaj tasarımları için bitkiler, hem estetik hem de işlevsel öneme sahip tasarım elemanlarıdır. İstenmeyen ses ve gürültüler bitkilendirme ile azaltılabilir. Bazı bitkilerin sarkık dalları, yüzlek kökleri görme engelli ya da tekerlekli sandalye kullanıcılarına engel olabilir (Uslu, 2008). Bu tür bitki kullanımından kaçınılmalıdır. Engelsiz parklarda başarılı bir bitkisel tasarım için, bitkilerin renk, ölçü, şekil, doku, koku gibi özelliklerinden yararlanmak gerekir (Çelik vd., 2015). Gerekli olan yerlerde ağaçların görme engelliler tarafından fark edilebilmesi için, ağaç diplerinde çevre ile zıt renklere sahip ızgaralar veya çakıllar yerleştirilmelidir.

“200 cm’den daha dar kaldırımlarda ağaçlandırma yapılmamalıdır. Tohum, meyve, diken, kozalak, kırık dal parçaları yollarda tehlike yaratacağından (kayganlaştırma, tekerlekli sandalyeli ve bastonlu kullanıcıların destek araçlarını kullanmalarını kısıtlama, her tür bireyin rahat yürümesini engelleme) bu tür bitkiler ile meyveleri ya da diğer organları zehirli olan bitki türleri yol yakınlarında ve erişim kolaylığı olan alanlarda kullanılmamalıdır” (Çelik vd., 2015)

Çocuk oyun alanlarında, çocukların görme, duyma, dokunma ve koklama duyuları ile algılayabilecekleri bahçe uygulanmalıdır (Çelik vd., 2015). "Görme duyusu için; kırmızı, turuncu, sarı ve iri çiçekli bitkiler mavi ve pembe çiçeklilere göre daha çabuk algılanırlar. Duyma için; çim, bambu ve Titrek kavak (*Populus tremula*) gibi rüzgar hareketi ile ses çıkaran bitkiler kullanılmalıdır. Dokunma için, etli yapraklı (*Sedum* gibi) ya da dokulu yaprak, gövde özelliklerine sahip bitkisel elemanlar uygundur. Koklama duyusu için, çeşitli tek yıllık ya da çok yıllık çiçek ya da yaprak özellikleri nedeni ile aromatik yapıdaki (lavanta, yasemin gibi) kokulu bitkilere yer verilebilir” (Uslu, 2008).

Bitkiler sadece çocukların ilgisini çekmez, farklı yaş grupları ve farklı engel grupları için de eğlenme, dinlenme, vakit geçirme gibi amaçlara yönelik olarak kullanılabilir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının yavaşabildiği çiçek tarhlarına parklarda yer vermek kullanıcı için cazip olabilmektedir.

Şekil 15. Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Çiçek Tarhları

Kaynak: (Pinterest, 2021).

Engelsiz parklarda, alanın hakim rüzgar yönü, bitkilerin alandaki dağılımı ve sert zeminlerin de dikkate alındığı iyi tasarlanmış sulama projelerinin yapılması önemlidir (Çelik vd., 2015).

- **Park alanı içindeki yapılar**

Park içinde satış büfeleri ya da tuvaletler gibi yapılar bulunabilmektedir. Satış büfeleri ve tuvaletler engelliler için kolay ulaşılabilir şekilde konumlanmalı, basamak bulunuyorsa yanında rampa düzenlenmelidir. Görme engelliler için hissedilebilir yüzey ile yönlendirme yapılmalıdır. Büfe girişlerinin yüksekliği tekerlekli sandalyelilerin işlemler yapabilmesi için 90 – 120 cm olmalıdır” (Ören, 2015).

Erkek ve kadın bölümlerinde en az bir kabin tekerlekli sandalyeli engellilere tahsis edilip, onların gereksinimleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır (Ören, 2015). Engellilerin kullanımı için düzenlenen wc’ler TS 9111’e uygun olarak yapılmalıdır. “Bu tuvaletleri belirten tabelalar, görme engelliler için kabartma yazılar bulunmalıdır. Engelli tuvaletinde, acil çağrı düzeneği olmalı, engelli düşse bile çağrı yapabilmelidir. Tuvalet kapısı dışarı açılmalı, acil

durumda kapı dışarıdan açılabilir. Engelli tuvaletinin boş olup olmadığı bildirir yazılı, sesli, ışıklı bir sistem olmalıdır” (Ören, 2015).

3.2. Türkiye’deki Engelsiz Park Uygulamaları

Dünya’da ve Türkiye’de “engelsiz park”, “engelli parkı”, “engelsiz yaşam parkı” gibi isimler verilen dezavantajlı gruplar için düzenlenen park alanları günümüzde giderek yaygınlaşmaktadır. Engelsiz park olarak belirlenen İngiltere’deki birçok parkta genel olarak araç park yeri ve engelli tuvaleti bulunmaktadır. Blakers Park, Dyke Road Park, East Brighton Park, Easthill Park, Hollingbury Park, Hove Park, Kipling Gardens, Royal Pavilion Garden, Preston Park gibi çok sayıda parkta engellilerin erişilebileceği tenis kortu, kafe, erişilebilir yürüyüş yolları, oyun alanları gibi çeşitli imkânlar bulunmaktadır (Brighton & Hove City Council, 2021). ABD’ de ise Nebraska State Parks, Georgia State Parks, California State Parks gibi 48 eyalet parkında engelliler için ücretsiz giriş ve kamp alanı yer almaktadır (AUCD, 2021). Benzer çalışmalar farklı ülkelerde de uygulanmakta olup, engellilerin kentsel dış mekânları kullanmaları ve toplumsal katılımları desteklenmektedir.

Türkiye’de birçok kentte uygulanan bu parklar genel olarak benzer özellik taşımaktadır. Farklı büyüklüklerde tasarlanan engelsiz parklar, diğer parklardan farklı olarak engellilere yönelik oyun elemanları bulundurmaktadır.

Şekil 16. Türkiye’deki Engelsiz Park Uygulama Örnekleri

Tekirdağ Engelsiz Parkı (Gündem Tekirdağ, 2021)

Kocaeli/ Gölcük İhsaniye Sahili Engelsiz Parkı (EnKocaeli, 2021)

Ankara/ Doğan Çağlar Bedensel Engelliler İlkokulu ve Ortaokulu Bahçesindeki Engelsiz Parkı (Anadolu Ajansı, 2021)

Şanlıurfa/Karaköprü Engelsiz Parkı (Karaköprü Belediyesi, 2021)

Ankara Etimesgut Engelsiz Yaşam Parkı (Etimesgut Belediyesi, 2021)

İzmir/ Selçuk Efes Engelsiz Park (Gerçek İzmir, 2021)

Konya/ Kayacık Engelsiz Yaşam Parkı (Hürriyet, 2021)

Denizli Engelsiz Park (Denizli Muhabir, 2021)

Kocaeli Körfez Belediyesi Engelsiz Park (Körfez Belediyesi, 2021)

Antalya/Manavgat Engelsiz Park (Manavgat Belediyesi, 2021)

Balıkesir/ Ayvalık Engelsiz Parkı (Medya Ege, 2021)

Mersin/Silifke Engelsiz Oyun Alanı (Akdeniz Haberler, 2021)

Adana/Seyhan Engelsiz Park (Çukurova Barış Gazetesi, 2021)

İstanbul/Kadıköy Engelsiz Çocuk Parkı (Yeşilist, 2021)

“Ülkemizdeki çocuk oyun alanları ile ilgili yapılan araştırmalar, gerek engeli olan gerekse engeli olmayan çocuklara yönelik oyun alanlarının “engeli olan–olmayan çocukların birlikte etkinlik yapabilmesi” bağlamında yeterli düzeyde olmadığına dikkat çekmektedir” (Özdemir, 2017). Çocuk oyun alanları tasarımının engelli veya ‘engelsiz’ biçiminde mekânsal ve işlevsel farklılaşma düzeyi ve düzenlemelerdeki eksiklikler, parklarda yaşanan temel sorunlar arasındadır (Özdemir, 2017).

Engelsiz parklardaki yürüyüş yolları genellikle yeterli genişliktedir. Çoğunlukla düz bir alanda tasarlanan engelsiz parklarda rampa ve merdiven düzenlemeleri yaygın değildir. Parkın büyüklüğüne göre spor alanları ve diğer yapıların mevcudiyeti değişmektedir. Spor alanı ayrılmışsa ekipmanlar genellikle engelli olmayan bireylerin kullanımına uygundur. Bazı engelsiz park alanlarda engellilere uygun wc bulunmaktadır. Ancak wc’ye erişilebilirliğin tam olarak sağlanmadığı görülmektedir. Oturma elemanları ve masalarda tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrı bir alana çoğunlukla rastlanmamaktadır. Ankara Etimesgut Engelsiz Yaşam Parkı’nda olduğu gibi engelli bireylere uygun oturma alanları bulunan park alanları da bulunmaktadır (Şekil 16). Parkların büyüklüklerine bağlı olarak yürüme yollarının bankalarla desteklendiği görülmektedir. Bu oturma elemanları gerektiğinde dinlenme alanı olarak kullanılabilir.

Çok büyük olmayan bu parklarda işaret ve levha kullanımı yaygın değildir. Ancak birçoğunda “engelsiz yaşam alanı” ya da “engelsiz park” tabelası bulunmaktadır. Su ögesi kullanımına büyük parklarda daha çok rastlanmaktadır. Çeşme bulunan parklarda engellilerin çeşmeye erişimi sorun teşkil edebilmektedir. Çöp kovaları ve aydınlatma elemanı ölçüleri diğer parklardaki uygulamalarla benzerlik göstermektedir. Yerleşim düzenleri çoğunlukla engelli bireylerin geçişlerini engellemeyecek şekildedir. Bitki türleri engelli bireyler için çekici ya da yönlendirici özellik taşımamakta, diğer park alanlarındaki uygulamalara benzer niteliktedir. Bazı bitkilerin etrafında ızgara bulunurken, bazıları tehlike oluşturacak şekilde boş alanla çevrilidir. Çeşitli eksikliklere rağmen ülkemizdeki engelsiz park düzenlemelerinde artış olması önemli bir adımdır.

4. BULGULAR

Çalışmada, Eskişehir’de 2013 yılında açılan Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı, Diyarbakır’da ise 2018 yılında açılan Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı ile 2012 yılında açılan Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkı değerlendirilmektedir.

4.1. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı

Çalışmada ele alınan Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı 2013 yılında tamamlanmış olup, 0,17 ha büyüklüğünde bir alan kaplamaktadır. Engelsiz Park’ın doğusunda boş alan, batısında 0,19 ha büyüklüğünde park alanı, güneyinde spor alanı ve kuzeyinde konut alanları bulunmaktadır.

Şekil 17. Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı'nın Konumu

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Yürüyüş yolu, rampa ve merdivenler: Engelsiz Park'ın yakın çevresindeki erişilebilirlik durumu incelendiğinde bunun tam anlamıyla sağlanmadığı görülmektedir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının geçişini kolaylaştırmak için yapılan kaldırım rampaları standartlara uygun olmayıp, bunların devamlılığı sağlanamamıştır.

Şekil 18. Kaldırım Rampası

Kaynak:(Google Earth, 2021).

Parka farklı giriş noktaları bulunmakta olup, kaldırım ile taşıt yolu arasındaki kot farkını aşmak amacıyla yapılan rampalar standartlara uygun değildir.

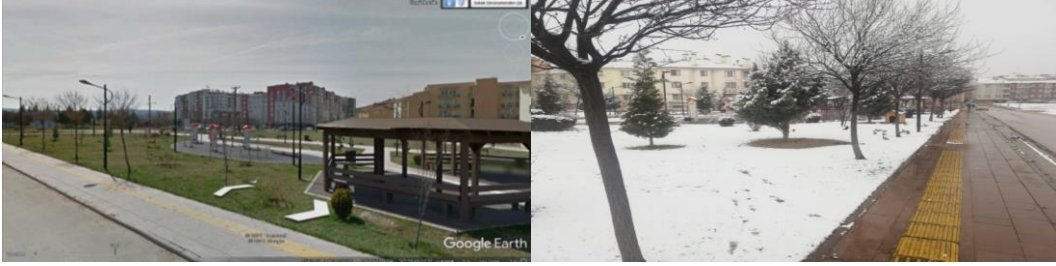
Şekil 19. Park Girişindeki Kaldırım Rampası

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Parkı çevreleyen kaldırımda ve park içinde görme engelliler için hissedilebilir yüzey (kılavuz izler) bulunmaktadır. Ancak bunlar bazı yerlerde yıpranmış ve tadilata ihtiyaç duymaktadır. Bazı yerlerde ise kesintiye uğramakta, devamlılığı sağlanamamaktadır. Park içindeki kılavuz izlerinin bir kısmının zeminle aynı renkte olması sebebiyle fark edilmesi kolay değildir. Park içindeki yürüme yollarında zemin kaplaması farklılık göstermekte, parke taşı ya da karo taşların kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan karo taşlar ıslandığında tehlikeli olabilmektedir.

Şekil 20. Parkı Çevreleyen Kılavuz İz

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Şekil 21. Park İçindeki Kılavuz İz

Çocuk oyun alanları: Engelli çocukların kullanımına yönelik farklı oyun elemanları mevcuttur. Engelli olmayan çocukların da ilgisini çekecek nitelikte olan bu oyun ekipmanları her iki grubun birlikte oyun oynamasına imkân sunacak niteliktedir. Çocuk oyun alanının zemin yüzeyi kaygan olmayan ve yumuşak dokudadır. Çocuk oyun alanı farklı yaş gruplarına hizmet edecek şekilde tasarlanmamıştır.

Şekil 22. Çocuk Oyun Alanı

Spor alanları: Engelsiz Park'ta bulunan spor aletleri engelli bireylerin spor yapmasına imkan tanımaktadır. Zemin kaplamasında yumuşak malzeme kullanılmıştır.

Şekil 23. Spor Alanı

Oturma elemanları ve masalar: Park içinde farklı oturma elemanları kullanılmış, masa bulunmamaktadır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrı bir alan ayrılmamıştır. Ancak gerektiğinde tekerlekli sandalye kullanıcıları oturma elemanlarına yaklaşım toplumsal ilişkileri sağlayabilmektedir.

Şekil 24. Oturma Elemanları

Dinlenme cepleri: Park içindeki ana yürüme yolu üzerinde belli aralıklarla dinlenme amaçlı kullanılmak üzere banklar yerleştirilmiştir.

Şekil 25. Ana Yürüyüş Yolu Üzerindeki Oturma Elemanları

İşaret ve levhalar: Parkın görünür bir noktasında “Engelsiz Park” levhası bulunmaktadır. Oyun elemanları ve spor ekipmanlarının bulunduğu alanda uyarı levhaları tehlike oluşturmayacak şekilde konumlandırılmıştır.

Şekil 26. Park İçindeki İşaret ve Levhalar

Su ögesi: Park içinde su ögesi bulunmamaktadır.

Çöp kovaları: Park içinde belli aralıklarla engel oluşturmayacak şekilde çöp kovaları düzenlenmiştir. Ölçü ve büyüklük olarak standartlara uygun tasarlanmıştır.

Şekil 27. Çöp Kovası

Aydınlatma: Park içinde belli aralıklarla engel oluşturmayacak şekilde ve standartlara uygun olarak aydınlatma elemanları yerleştirilmiştir.

Şekil 28. Aydınlatma Elemanı

Bitkilendirme: Park içinde farklı bitki türleri kullanılmıştır. Parktaki bitkiler arasında *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera' (top akasya), *Morus alba* 'Pendula' (sarı dut), *Cupressus arizonica* (mavi servi), *Picea pungens* *Glauca* (mavi ladin), *Cornus alba* sibirica (süs kızılcağı), *Prunus serrulata* (süs kirazı), *Spirea Vanhouttei* (keçi sakalı) bulunmaktadır. Engelliler açısından tehlike oluşturmayan bitkiler tercih edilmiştir.

Şekil 29. Park İçindeki Bitki Örnekleri

Park alanı içindeki yapılar: Park içinde büfe, kafe ya da wc gibi bir yapı bulunmamaktadır.

4.2. Diyarbakır Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı

Çalışmada ele alınan Bağlar ilçesi Bağcılar Mahallesi'nde yer alan Engelsiz Park 2018 yılında açılmış ve 2.40 ha büyüklüğünde bir alan kaplamaktadır. Engelsiz Park'ın doğusunda boş alan, kuzey batısında 0.90 ha büyüklüğünde park alanı, güneyinde ve batısında çok katlı yapılardan oluşan site şeklinde konut alanı, güneyinde ise dubleks yapılardan oluşan konut alanları bulunmaktadır.

Şekil 30. Şekil Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı'nın Konumu

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Yürüyüş yolu, rampa ve merdivenler: Engelsiz Park'ın yakın çevresindeki erişilebilirlik durumu incelendiğinde özellikle boş alanın bulunduğu doğu tarafından parka ulaşmada sorun yaşandığı gözlemlenmektedir. Parkın kuzey ve doğu tarafında kaldırım bulunmaktadır. Kaldırım üzerinde rengi çok ayırt edilemeyen kılavuz izler bulunmakta ve parkın kuzey tarafındaki sitelerin bulunduğu güzergahta devam etmektedir. Park içinde kılavuz iz düzenlenmemiştir. Park girişlerindeki kot farkını aşmak adına rampa düzenlenmiş, ancak standartlara uygun değildir.

Şekil 31. Park Çevresindeki Kılavuz İzler

Park içindeki yürüme yolları yeterli genişlikte olup, aynı seviyede devam etmektedir. Yürüme yollarının yanında bulunan bisiklet yolu toprak malzeme ile ayrılmıştır. Zemin kaplamasında kaygan olmayan malzeme kullanılmıştır.

Şekil 32. Yürüme Yolları

Çocuk oyun alanları: Park alanı içinde engelli ve engelli olmayan çocuklar için düzenleniş iki ayrı oyun alanı bulunmaktadır. Her iki oyun alanının zemin yüzeyi kaygan olmayan ve yumuşak dokudadır. Çocuk oyun alanları farklı yaş gruplarına hizmet edecek şekilde tasarlanmamıştır.

Şekil 33. Çocuk Oyun Alanı

Şekil 34. Engelli Çocuklar İçin Oyun Alanı

Spor alanları: Park alanı içinde engelli ve engelli olmayanlara spor yapma imkânı sunan iki ayrı spor alanı bulunmaktadır. Her iki spor alanının zemin kaplamasında yumuşak malzeme kullanılmıştır. Aynı zamanda basketbol ve futbol sahası da bulunmaktadır.

Şekil 35. Engelli Olmayanlar ve Engelliler İçin Spor Alanı

Şekil 36. Basketbol Sahası

Oturma elemanları ve masalar: Park içinde farklı oturma elemanları kullanılmış ve masalı oturma elemanları bulunmaktadır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrı bir alan ayrılmamıştır. Gerektiğinde tekerlekli sandalye kullanıcıları oturma elemanlarına yaklaşabilmektedir. Ancak masalar tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun değildir.

Şekil 37. Oturma Elemanları

Dinlenme cepleri: Park içindeki ana yürüme yolu üzerinde ve yer yer belli aralıklarla dinlenme amaçlı kullanılmak üzere banklar yerleştirilmiştir.

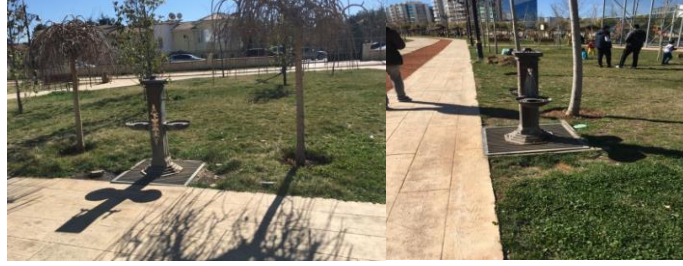
İşaret ve levhalar: Oyun elemanları ve spor ekipmanlarının bulunduğu alandaki uyarı levhaları ile park içindeki fonksiyon alanlarını gösteren yönlendirme levhası tehlike oluşturmayacak şekilde konumlandırılmıştır.

Şekil 38. Park İçindeki İşaret ve Levhalar

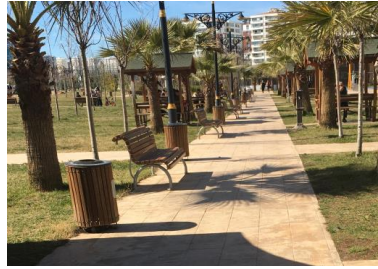
Su ögesi: Park içinde su ögesi olarak çeşme bulunmaktadır. Belli aralıklarla yerleştirilen çeşmelere tekerlekli sandalye kullanıcısının erişimi zordur.

Şekil 39. Park Alanı İçindeki Çeşmeler

Çöp kovaları: Park içinde belli aralıklarla engel oluşturmayacak şekilde çöp kovaları düzenlenmiştir. Ölçü ve büyüklük olarak standartlara uygun tasarlanmıştır.

Şekil 40. Çöp Kovası

Aydınlatma: Park içinde belli aralıklarla engel oluşturmayacak şekilde ve standartlara uygun olarak aydınlatma elemanları yerleştirilmiştir.

Şekil 41. Aydınlatma Elemanı

Bitkilendirme: Parkta; *Washingtonia robusta* (plimiyw), *Acer platanoides L.* (çınar yapraklı akçaağaç), *Platanus orientalis L* (çınar), *Cupressus sempervirens L* (servi), *Morus alba 'Pendula'* (sarkık dut), *Magnolia grandiflora* (manolya) gibi farklı bitkiler kullanılmıştır. Engelliler açısından tehlike oluşturmayan bitkiler tercih edilmiştir.

Şekil 42. Park İçindeki Bitki Örnekleri

Park alanı içindeki yapılar: Park içinde restoran, cafe ve wc gibi yapılar bulunmaktadır. Restoran ve kafelere farklı girişlerden erişim sağlanmaktadır. Bu yapılarda yürüyüş yolları ile aynı seviyede, eşik bulunmayan girişler yer almaktadır. Rampası olan engelli tuvaleti ile kısmi çözümler sağlamıştır.

Şekil 43. Kafe ve Restoran Yapıları

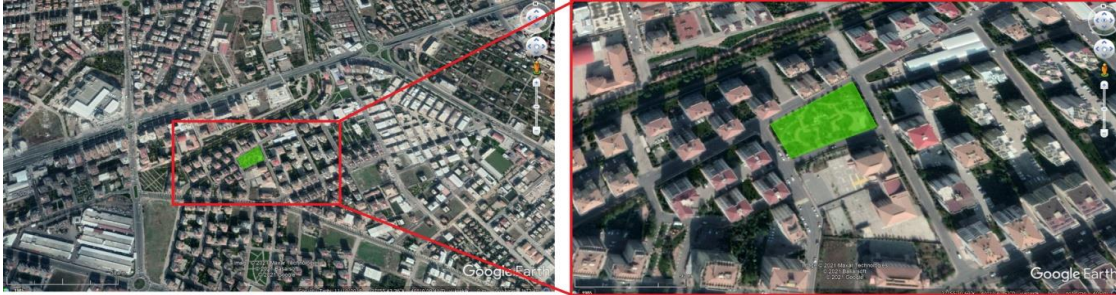
Şekil 44. Engelli Tuvaleti

4.3. Diyarbakır Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkı

Çalışmada ele alınan Bağlar ilçesinde yer alan Engelsiz Park 2012 yılında tamamlanmış olup, 0,51 ha büyüklüğünde bir alan kaplamaktadır. Engelsiz Park'ın güneyinde eğitim tesisi, diğer yönlerde konut alanları yer almaktadır.

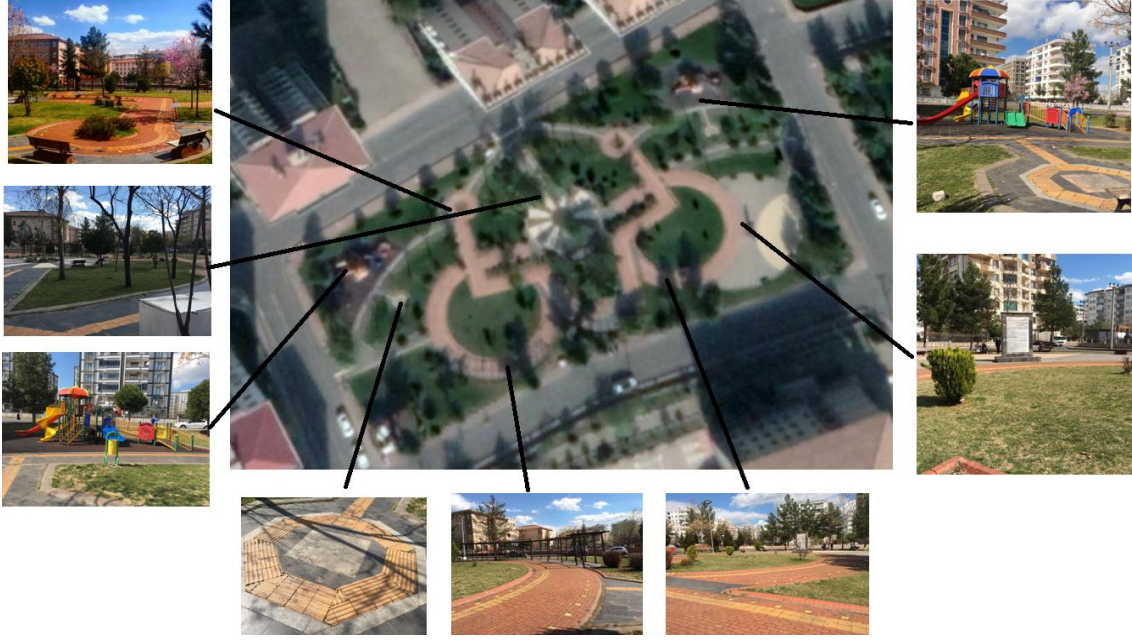
Şekil 45. Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkı'nın Konumu

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Parkın tasarımında birbirine bakan iki tekerlekli sandalye sembolü kullanılmıştır. Dolayısıyla bazı yerlerde engelliler açısından uygun olmayan düzenlemelerle karşılaşmaktadır.

Şekil 46. Parkın Tasarımı

Yürüyüş yolu, rampa ve merdivenler: Engelsiz Yaşam Parkı'nın yakın çevresinde standartlara uygun olarak erişilebilirliğin sağlanmadığı görülmektedir. Parkı çevreleyen kaldırımda belli noktalarda kaldırım rampası yer almakta, ancak standartlara uygun olarak tasarlanmamıştır. Park içindeki yürüyüş yolları yeterli genişlikte olup, zemin kaplaması olarak parke taş kullanılmıştır.

Şekil 47. Kaldırım Rampası

Kaynak: (Google Earth, 2021).

Parkı çevreleyen kaldırımda kılavuz iz bulunmamakta olup, park içinde kullanımı yaygındır. Parkın ana girişinde başlayan kılavuz izler kullanıcıyı iki farklı yöne yönlendirmektedir. Kılavuz izlerin düzenlenmesinde standartlara uygunluk tam olarak sağlanamamıştır. Parkın tasarımına bağlı olarak park içindeki düzenlemelerde amaç dışı kullanımlar mevcut olup, bazı yerlerde kesintiye uğramaktadır.

Şekil 48. Park İçindeki Kılavuz İzler

Çocuk oyun alanları: Park alanı içinde engelli çocuklar için düzenleniş iki ayrı oyun alanı bulunmaktadır. Her iki oyun alanının zemin yüzeyi kaygan olmayan ve yumuşak dokudadır. Çocuk oyun alanları farklı yaş gruplarına hizmet edecek şekilde tasarlanmamıştır.

Şekil 49. Engelli Çocuklar İçin Oyun Alanı

Spor alanları: Park alanı içinde s spor alanı bulunmamaktadır.

Oturma elemanları ve masalar: Park içinde bank şeklindeki oturma elemanları kullanılmış ve masalı oturma elemanları bulunmamaktadır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrı bir alan ayrılmamıştır. Gerekliğinde tekerlekli sandalye kullanıcıları oturma elemanlarına yaklaşabilmektedir.

Şekil 50. Oturma Elemanları

Dinlenme cepleri: Çok büyük olmayan parkta dinlenme cebi bulunmamakta ancak yürüme yolu üzerinde dinlenme amaçlı kullanılmak üzere banklar yerleştirilmiştir.

İşaret ve levhalar: Park içinde işaret ya da yönlendirme tabelası bulunmamaktadır. BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin yer aldığı bilgilendirme panosu bulunmaktadır.

Şekil 51. Park İçindeki Bilgilendirme Panosu

Su ögesi: Park içinde su ögesi bulunmamaktadır.

Çöp kovaları: Park içinde çöp kovası kullanımı yaygın değildir. Bazıları tahrip edilmiş durumdadır. Gerektiğinde engelliler çöp kovalarını kullanabilmektedir.

Şekil 52. Çöp Kovası

Aydınlatma: Park içinde aydınlatma elemanları belli aralıklarla engel oluşturmayacak şekilde yerde döşenmiştir.

Şekil 53. Aydınlatma Elemanı

Bitkilendirme: Park içinde farklı bitki türleri kullanılmıştır. Parkta, *Cupressus arizonica* (mavi servi), *Ficus benjamin Starlight* (kauçuk), *Thuja plicata* (mazı), *Melia azedarach* (tesbih ağacı), *Cercis siliquastrum* (erguvan) gibi bitkiler bulunmaktadır. Engelliler açısından tehlike oluşturmayan bitkiler tercih edilmiştir.

Şekil 54. Park İçindeki Bitki Örnekleri

Park alanı içindeki yapılar: Parkın güneybatı köşesinde büfe bulunmaktadır. Büfeye erişim parkı çevreleyen kaldırım ile sağlanmaktadır.

Şekil 55. Parkın Köşesindeki Büfe

Çalışmada Eskişehir ile Diyarbakır'daki engelsiz park uygulamaları birbirinden çok farklı olmadığı görülmüştür. Her iki kentteki parklarda benzer sorunlar tespit edilmiştir (Tablo 1). Genel olarak, yürüyüş yollarının genişliği yeterlidir, kaldırım rampası düzenlemeleri hatalıdır. Kılavuz iz ya kullanılmamış ya da kullanıldığı yerlerde hatalar ve eksikler mevcuttur. Oturma elemanları ve masalar engelli bireyler için özel tasarımlar içermemekte, ancak tekerlekli sandalye kullanıcısı bunlara yaklaşabilmektedir. Dinlenme cepleri yürüyüş yolları üzerindeki banklar ve banklar arasındaki boşluklarla çözümlenmiştir. Bitkilendirme engel teşkil etmemektedir. Çöp kovası, aydınlatma ve işaret ve levhaların konumlandırılması genel olarak doğru yerde olmuştur.

Engelli çocuk oyun alanları mevcuttur. Diğer iki parktan daha büyük olan Diyarbakır Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı engelli ve engelli olamayan bireyler için çocuk oyun alanı, spor alanı gibi düzenlemeler içermesi açısından diğerlerine göre daha iyi durumdadır. Ancak bu parkta da görme engellilerin rahat dolaşmasını sağlayan hissedilebilir yüzey uygulaması bulunmamaktadır. Su ögesi olarak çeşme kullanımını görmektedir. Parkların büyüklükleri içerdikleri fonksiyonları etkilemiştir. Park alanı içinde standartlara uygun wc ve kafe Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkında görülmektedir.

Tablo 1. Engelsiz Parkların Karşılaştırılması

Tasarım Kriteri	Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı	Diyarbakır Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı	Diyarbakır Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkı
Yürüyüş yolu genişliği	Uygun	Uygun	Uygun
Yürüyüş yolu zemin kaplaması	Bazı yerlerde uygun değil	Uygun	Bazı yerlerde uygun değil
Merdiven	Yok	Yok	Yok
Kaldırım rampası	Uygun değil	Uygun değil	Uygun değil
Park çevresinde kılavuz iz kullanımı	Uygun	Bazı yerlerde yok	Yok
Park içinde kılavuz iz kullanımı	Bazı yerlerde uygun değil	Yok	Bazı yerlerde uygun değil
Çocuk oyun alanları	Engelli çocuklar için oyun alanı Uygun	Uygun	Uygun
	Engelli olmayan çocuklar için oyun alanı Yok	Uygun	Yok
Spor alanları	Engelli bireyler için spor alanı Uygun	Uygun	Yok
	Engelli olmayan bireyler için spor alanı Yok	Uygun	Yok
Oturma elemanları ve masalar	Oturma elemanları Tekerlekli sandalye kullanıcıları gerektiğinde yaşayabilmekte	Tekerlekli sandalye kullanıcıları gerektiğinde yaşayabilmekte	Tekerlekli sandalye kullanıcıları gerektiğinde yaşayabilmekte
	Masalar Yok	Uygun değil	Yok
Dinlenme cepleri	Dinlenme amaçlı oturma elemanı bulunmakta	Dinlenme amaçlı oturma elemanı bulunmakta	Dinlenme amaçlı oturma elemanı bulunmakta

Tasarım Kriteri		Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı	Diyarbakır Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı	Diyarbakır Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkı
İşaret ve levhalar	Konum	Uygun	Uygun	Uygun değil
	Yükseklik	Uygun	Uygun	Uygun değil
Su ögesi	Konum	Yok	Uygun	Yok
	Yükseklik	Yok	Uygun değil	Yok
Çöp kovaları	Konum	Uygun	Uygun	Uygun
	Yükseklik	Uygun	Uygun	Kısmen uygun
Aydınlatma	Konum	Uygun	Uygun	Uygun
	Yükseklik	Uygun	Uygun	Yere döşenmiş
Bitkilendirme		Uygun	Uygun	Uygun
Park alanı içindeki yapılar	Erişilebilirlik	Yok	Uygun	Kısmen uygun

İncelenen engelsiz parkların üçü de tam anlamıyla erişilebilirliği sağlayamamakta, çeşitli eksiklikleri ve sorunları barındırmaktadır. Buna rağmen, kentlerde engelsiz parkların mevcut olması ve sayılarının artması önemli çalışmalardır.

5. SONUÇ

Ülkemizde son dönemde gittikçe yaygınlaşan engelsiz parklar, benzer özellikler taşımaktadır. Genellikle, engelsiz çocuk oyun alanı çevresinde şekillenmekte, kent mobilyaları ve yürüyüş yollarındaki düzenlemeleri içeren bu parklar farklı engel grupları düşünülmeden tasarlanmakta, fiziksel engelliler için çeşitli çözümler üretilmektedir. Engelsiz parkların etiketlenmeden açık yeşil alanlarla bir bütün olarak düşünülüp, diğer çocuklarla birlikte oyun oynama imkânları sunacak şekilde tasarlanması önem taşımaktadır. Ancak birçok parkta engelli çocukların kullanacağı ekipmanlar ya da düzenlemeler eksik iken, bazı park alanları ise engelli ve engelli olmayan çocukların birlikte oynamalarını kısıtlamaktadır.

İncelenen parklarda yapılan yerinde gözlemler neticesinde bu parkların engelliler tarafından aktif olarak kullanılmadığını göstermiştir. Park alanlarındaki erişilebilirlik düzenlemelerinin yetersiz ya da hatalı olması kullanımı sınırlandırmaktadır. Diyarbakır Bağcılar Mahallesi Engelsiz Yaşam Parkı eksikleri olmasına rağmen tasarım kriterleri açısından diğer iki parka kıyasla daha erişilebilir durumdadır. Diyarbakır Bağlar Belediyesi Engelsiz Yaşam Parkında birbirine bakan iki tekerlekli sandalyeyi içeren tasarım formu bir anlamda erişilebilirliği kısıtlamıştır. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Engelsiz Parkı'nda da düzenlemelerdeki yetersizliklere bağlı sorunlar bulunmaktadır.

Ülkemizin birçok kentinde uygulamalarını gördüğümüz engelsiz parkların, erişilebilirlik standartları ve çalışmada belirtilen tasarım kriterlerine uygun olarak ele alınması herkes için konforlu mekanların oluşmasını sağlayarak eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli rol oynayacaktır. Toplumsal katılımında önemli bir paya sahip olan parkların erişilebilir olması ve engelli ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi gereklidir. Parklardaki eksikliklerin giderilmesi daha fazla sayıda engelli bireyin kullanımına imkân tanıyacaktır. Dolayısıyla, sahip oldukları olanaklar nedeniyle çevredeki il ve ilçelerden gelenler tarafından yoğun olarak ziyaret edilen Eskişehir ve Diyarbakır gibi büyükşehirlerde standartlara uygun olarak tasarlanmış engelsiz parkların sayısı artırılmalıdır.

Sonuç olarak, engelli dostu il olma kriterleri engelsiz parkların tasarımında etkili olmamıştır. Ülke genelinde engelli sayısı ve nüfusu dikkate alan yeterli büyüklükte ve sayıda engelsiz parklara ihtiyaç duyulmaktadır. Erişilebilirliği esas alan Evrensel Tasarım Prensipleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2020'de hazırlanan Erişilebilirlik Kılavuzu ve Türk Standartları ile uyumlu uygulamaların artırılması gereklidir. "Herkes için tasarım" prensibi açık ve yeşil alanlar başta olmak üzere tüm alanlarda yaygınlaştırılmalıdır. Böylelikle engelsiz parkların erişilebilirliği sağlanarak engelli bireylerin yaşam kalitesi artırılması olacaktır. Bu bağlamda, bütüncül planlama anlayışı çerçevesinde mevcut parklar iyileştirilerek engellilerin kullanımına uygun hale getirilmeli ve yeni planlama kararları içinde engellileri düşünen tasarımlara yer verilmelidir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Çalışmaya birinci yazar %60 oranında, ikinci yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Engelli ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü istatistik bülteni*.
- Akdeniz Haberler. (2021). *Silifke'ye engelsiz park*. www.akdenizhaberler.net/yasam/silifkeye-engelsiz-park-h1910.html adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Anadolu Ajansı. (2021). *Engelli çocuklara özel 'engelsiz park'ta yüzler gülüyor*. www.aa.com.tr/tr/yasam/engelli-cocuklara-ozel-engelsiz-parkta-yuzler-guluyor/1661116 adresinde 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- AUCD. (2021). *Access pass programs in state parks*. www.aucd.org/meetings/186/13185/Access%20Programs%20in%20State%20Parks.pdf adresinden 12 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Bekiroğlu, M. S. (2002). *Peyzaj düzenlemelerinde özürülülerin kulları ile ilgili sorunların saptanması* [Doktora Tezi]. İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Brighton & Hove City Council. (2021). *Disabled access parks*. www.brighton-hove.gov.uk/content/leisure-and-libraries/parks-and-green-spaces/disabled-access-parks#blakers adresinden 12 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Burton, E. ve Mitchell, L. (2006). *Inclusive Urban Design: Streets For Life*. Elsevier.
- Çelik, A., Ender, E. ve Seyidoğlu Akdeniz, N. (2015). Engelsiz parklarda peyzaj tasarımı, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 8(2), 05-11.
- Çukurova Barış Gazetesi. (2021). *Seyhan'da 'engelsiz' park açıldı*. <http://cukurovabarisgazetesi.net/mobil/haber.php?id=14073> adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Çukurova Gelişim Derneği. (2013). *Çukurova ilçesi ulaşılabilirlik raporu*, Proje Koordinatörü: Aydın Sarıgül, Mimar: Seçil Seçal.
- D'souza, N. (2004). Is universal design a critical theory?, S. Keates, J. Clarkson, P. Langdon ve P. Robinson, (Ed.), *Designing a More Inclusive World*. Chapter 1. Publisher Springer-Verlag, London.
- Denizli Muhabir. (2021). *Engelsiz yaşam parkına görkemli açılış*. www.denizlimuhabir.com/engelsiz-yasam-parki-na-gorkemli-acilis/22642/ adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Eliöz, M., Demir, A. Z. ve Akbuğa, E. (2017). Engelli dostu iller sıralaması çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(50), 348-365
- EnKocaeli. (2021). *Bu park engelsiz*. www.enkocaeli.com/haber/5112885/bu-park-engelsiz-park adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Erten, Ş. ve Aktel, M. (2020). Engellilerin erişebilirlik hakkı: Engelsiz kent yaklaşımı çerçevesinde bir değerlendirme, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 898-912.
- Etimesgut Belediyesi. (2021). *Engelsiz yaşam parkı*. www.etimesgut.bel.tr/parklar/engelsiz-yasam-parki-314.aspx adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Evans, P. S., Donnelly, B., Natata, R. (1993). *Accessible landscape designing for inclusion*, San Francisco State Univ P L O P.
- Gerçek İzmir. (2021). *Selçuk'ta bir ilk: engelsiz park*. www.gercekizmir.com/haber/Selcuk-ta-bir-ilk-Engelsiz-park/68621 adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Google Earth. (2021). earth.google.com adresinden 15 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.

- Gündem Tekirdağ. (2021). *Tekirdağ'ın ilk engelsiz parkı açılıyor*. www.gundemtekirdag.com/detay/4130/tekirdag-in-ilk-engelsiz-parki-aciliyor adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Henden Şolt, H. B. (2019). Çağdaş kent planlama anlayışına bir örnek: Engelsiz kent yaklaşımı, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(8), 36-44.
- Hürriyet. (2021). *Konya'da Kayacık engelsiz yaşam parkı açıldı*. www.hurriyet.com.tr/gundem/konyada-kayacik-engelsiz-yasam-parki-acildi-41660153 adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Karaköprü Belediyesi. (2021). *Karaköprü'de engelsiz park açılışa hazır*. www.karakopru.bel.tr/icerik/761/12/-karakoprude-engelsiz-park-acilisa-hazir- adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Körfez Belediyesi. (2021). *Yavuz Sultan Selim'e 'engelsiz' park*. www.korfez.bel.tr/modul/haberyonetimi/haberdetay?k_id=1&id=5213 adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kuter, N. ve Erciyez Çapraz, M. N. (2020). Kamusal dış mekânda engelliler için tasarım: Çankırı, Recep Tayyip Erdoğan kent parkı örneği, *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 6, 14-27.
- Kuter, N. ve Çakmak, M. (2017). Kamusal dış mekânlarda engelliler için tasarım: Ankara, Seğmenler parkı örneği, *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-110.
- Mamatoğlu, N. (2015). Türkiyede engelliler için erişilebilirlik uygulamaları algısı, *Dosya* 36, 3, 6-13.
- Manavgat Belediyesi. (2021). *Engelsiz park ve engelsiz cafe*. www.manavgat.bel.tr/sonuclanan-bazi-projeler/engelsiz-park-ve-engelsiz-cafe adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Medya Ege. (2021). *Ayvalık'ta engelsiz park'ın açılışı yapıldı*. www.medyaege.com.tr/ayvalikta-engelsiz-parkin-acilisi-yapildi-158262h.htm adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Nüfusu. (2021). *Türkiye nüfusu*. www.nufusu.com/il/ adresinden 19 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- ÖDB. (2011). T.C Başbakanlık Özürlüler Daire Başkanlığı, *Ulaşılabilirlik stratejisi ve ulusal eylem planı 2010-2011*, Ankara
- Ören, Ö. (2015). *Kent parklarının engelli standartları açısından değerlendirilmesi (Recep Yazıcıoğlu ve Adalet Parkları-Denizli)*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dönem Projesi, Denizli.
- Özdemir, A. (2017). Engelsiz oyun alanları için kapsayıcı tasarım yaklaşımı, *Ege Mimarlık*, 20-23.
- Pinterest, (2021). tr.pinterest.com adresinden 19 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Song, G., Zeyuan, F., Jiaqi, H., Zailiu., L. (2019). Park accessibility of Xixiang Tang district in nanning based on network analysis method [j], *China Garden*, 35(01), 68-72.
- Soylugrup, (2021). *Engelli çocuk parkları*. <https://soylugrup.com/cocuk-oyun-parklari/engelli-cocuk-parklari/> adresinden 17 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Söylemez, A. (2021). Yerel yönetimler ve erişilebilir kentler: Sağlıklı kentler birliği'ne üye belediyeler örneği, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 78-88.
- Şen, E. B. ve Öksüz, Ç. (2016). Ankara'daki Engelsiz Parkların Engelli Çocukların Kullanımına Uygunluğunun Değerlendirilmesi, *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 4(1), 15-26.
- Uslu, A. (2008). Engelli çocuklara dost oyun alanı ve dış mekân tasarımı, *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 8(1-2), 67-86.
- WHO. (2011). *World report on disability*. WHO Publications.
- Yerel yönetimler için ulaşılabilirlik temel bilgiler el kitabı. (2011). TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Yeşilist. (2021). *Kadıköy Belediyesi'nden engelsiz çocuk parkı*. www.yesilist.com/kadikoy-belediyesinden-engelsiz-cocuk-parki/ adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.